

El llenguatge

De bona casta

Segons algú, castís seria un mot poc castís, és a dir, poc genuí. Però creiem que es pot afirmar que castís és un mot de bona casta, encara que és possible, segons Coromines, que en l'adopció d'aquesta forma, que té un ús secular en la nostra llengua, hi hagués influït la forma «castizo» del castellà.

Hi ha, doncs, una relació directa entre casta i castís, de la qual potser no tothom s'ha sabut adonar, perquè avui el substantiu casta més aviat suggereix, a molta gent, el significat amb què el fem servir referint-nos als diversos grups socials de l'Índia, caracteritzats per unes diferències jeràrquiques molt marcades, significat que apliquem també, per extensió, a certes classes socials del nostre món occidental geloses de llurs privilegis. Però la nostra llengua —com les altres llengües hispàniques— ja posseïa el mot casta amb anterioritat a la coneixença de la realitat social de l'Índia, tant amb el valor de «raça, família, estirp, nissaga», com amb el de «classe, mena, espècie, qualitat, natura». Amb aquest darrer sentit casta és usual al parlar de les Balears, en el qual ve a ésser l'equivalent de mena del parlar barceloní i d'altres comarques continentals. Així, mentre un barceloní, per exemple, no usaria el mot casta sinó per a referir-se a una persona o animal —algú de bona casta, de mala casta— un mallorquí fa extensiva l'aplicació d'aquest mot a la qualificació de qualsevol producte o article: una cervesa, un detergent, uns mitjons... Diuen: De porc i de senyor se n'ha de venir de casta.

L'adjectiu castís s'aplica sovint al llenguatge: un mot castís vol dir un mot de bona casta, pur, no contaminat, sense defectes. Castís, doncs, expressa un valor relatiu: un mot castís deixa d'ésser-ho en el moment en què és usat en una altra llengua —talment com tothom és estranger fora del seu país. D'algú que sigui alegre, divertit, enginyós, falaguer, si considerem que això és un reflex del caràcter de la pròpia casta, podem dir que és molt castís; i de fet aquest mot s'ha usat profusament amb aquest valor, encara que els diccionaris, tant catalans com castellans, no el recullen. Potser fóra bo que ho fessin. Però tot plegat no hauria d'induir ningú a creure que aquest és el sentit propi del mot castís: qui sigui greu, reservat i circumspecte podrà ésser considerat molt castís si pertany a una casta caracteritzada per la gravetat i la circumspecció.

Albert Jané